

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm Cùm super.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

e. si contra, 4. ver. Sed an sufficiat, hoc tit. in 6. Nisi iura trinam requisitionem expressè requirant, vt in c. 1. de suppl. negl. Prelatorum, ex quo textu generalem regulam hinc tradit Abb. & Imola, trina monitione opus esse, vt propter negligentiam Superioris, potestas procedendi ad inferiorem deuoluatur.

CAPITVLVM XXIII.

Cum super.

PARAPHRASIS.

Controuersia erat inter Conuētum de Conchis, & Simonem, qui ex Abbacia eiectus erat, Rogerio in locum eius substituto. Quam causam Innoc. III. commisit Episcopo Lesionensi, & Abbati de Becco, adiecta clausula; Vt vno nolente aut non valente, alter solus procedat. Partibus in conspectu Iudicum constitutis, Rogerius qui intrusus in Abbaciam dicebatur, alterum Iudicem, vid. Episcopum recusauit, tribus de causis: I. Quia idem Episcopus cum Monasterio suo controuersiam habebat. II. Quia redeuntem se ex Curia Romana ad osculum pacis non admisit. III. Quia ipsimet Rogerio dixit, quòd ei in hac causa impedimento esse vellet, si posset; Et obtulit se coram altero Iudice, vel coram arbitris, quos partes elegerint, singula probaturum. Sed cum Episcopus admittere hæc nollet, Rogerius appellauit. Sed duo isti Iudices interloquendo pronuntiarunt, appellationem friuolam, nec admittendam esse; atq; in causa principali procedentes desinuerunt, Simonem ad Abbaciam restituendum, ipsi Rogerio perpetuum silentium indicentes. Hoc intellecto processu, idem Innocent. III. ita rescripsit: Tametsi Abbas de Conchis absque Episcopo, qui recusatus erat, solus procedere potuisset, antequam appellatum fuit; postea verò quàm cum dicto Episcopo, tanquam coiudice interlocutus est, appellationem illam non valuisse, ex eo tempore nec solus, nec cum socio pro-

cedere potuit. Non solus, quia admittendo alterum vt Coiudicem, confessus est, se nec velle, nec posse Apostolicæ Sedis commissionem solus exequi. Sed neque cum Episcopo, licet voluerit, procedere potuit, quippe cum is post legitimas excusationes, & appellationem contra ipsum, iudicandi potestatem non habuerit. Sequitur itaque, quòd acta eorum duorum delegatorum iudicum, omnimodè irrita sint. Hic est casus huius c. secundum integram eius lectionem ex Bern. vt Gl. magna testatur.

SUMMARIUM.

1. Non tantum partes contententes, sed etiam tertius, cuius interest, recusare iudicem potest.
2. Sunt autem tres causa iudicem recusandi. 1. Si litem quis habeat cum iudice. 2. Si iudex signum benevolentia, quod aliis eiusdem status & conditionis exhibere solet, sibi deneger. 3. Si iudex minas intenter.
3. Vno ex delegatis recusato; alter solus procedere potest.
4. Vi actus sit legitimus & validus, duo copulatiue requiruntur: Agendi potestas & voluntas.
5. Qui actum liberè exercet, censetur confiteri pertinentia & consecutiua ad illum.
6. Non valet actus eo modo, quo potest valere, nisi ad id se intentio operantis, saltem implicita & interpretatiua extendat.
7. Iudex delegatus dubitans de potestate socij, aut eum repellere non valens, protestetur, quòd velit sententiam valere, vt laram à se solo, si non valeat, vt laram à duobus coniunctim; si autem non protestetur, & sententia collectiue feratur, presumpcio est contra ipsum, quòd nolit solus iudicare, maxime si putet eum priuatum non esse.

NOTANDVM I. Non tantum partes ipsæ contententes, sed etiam tertius, cuius interest

Kkkk 2

inter-

interest, excipere potest contra Iudicem, eumque ut suspectum recusare. Nam Simon controuersiam mouit Conuentui, à quo Abbatia deiectus erat, postulans se restitui: Sed quia Rogerij substituti causa per accidens agebatur, ideo comparens alterum ex Iudicibus recusauit. Ita notauit Butrio hic & Abb. n. 2. Barbat. col. 1. & sumitur etiam ex c. cum super, 17. de sent. & re iudicata.

2. Porro ex textu isto iun. Gl. tres causas Iudicem recusandi colligit Abb. n. 3. Barbat. col. 2. Felinus n. 3. Prima. Si litem seu controuersiam iudicalem cum Iudice habeas. Nam animi partium contendentium plerumque aduersus se mutuo exasperantur: quare qui tecum in iudicio contendit, aduersarius tuus dicitur, cap. 1. de iudic. Secunda. Si Iudex signum beneuolentiæ, quod alijs eiusdem conditionis, & statûs hominibus exhibere solet, tibi deneger, ea res offensionem, aut inimicitiam præ se fert, iuxta ea quæ docui lib. 2. tract. 3. cap. 4. num. 2. Tertia. Si Iudex tibi minetur, si occasio se offerat nocendi, aut vindicandi, se eà contra te usurum.

3. NOTANDVM II. Si vnus ex delegatis Iudicibus ut suspectus recusetur, & causa suspitionis probabilis videatur (quod iudicare ad alterum non suspectum pertinet, c. si contra 4. eod. in 6.) tum ille solus procedere potest, ob clausulam, *si non ambo potestis*. Ita notat hic Imola n. 4. Barbat. col. 3.

4. NOTANDVM III. Ut actus legitimus ac validus sit, duo copulatiue requiruntur: Agendi potestas, & voluntas. Consequenter, si quod potes agere, nolis, & quod vis agere, non possis, nullus sequetur effectus. Ita Abb. hic n. 8. Barbat. col. 4.

NOTANDVM IV. Confessio non tantum ore fit, sed etiam facto, iuxta c. nullus, 4. de præsumpt. Ad eò, ut qui actum liberè exercet, censeatur confiteri, quæ pertinent, aut consecutiuæ sunt ad actum, secundum doctrinam Innoc. in c. cum venerabilis, n. 3. & 4. de except. Quemadmodum qui instrumentum coram Iudice producit, censeatur confiteri omnia, quæ continentur in eo: cum non possit vnâ partem recipere, & alteram reij-

cere, sicuti tradit Innoc. loco cit. & in c. cum olim, n. 5. de censib. Abb. hic num. 7.

Contra resp. Innoc. in hoc c. obijciunt cum Gl. ver. mutuo aduersantibus. In l. 1. §. 1. ff. Quod falso tutore, & c. respondit Iurecons. Si duo tutores auctoritatem præstent pupillo v. g. contrahenti, verus & falsus, valere quod agitur, ex persona veri tutoris, licet non valeat ex persona falsi. Ergo simili ratione, si sint duo Iudices delegati, quorum vnus potestatem retinet, alter priuatus est: eorum sententia valebit ex parte habentis potestatem. Ratio reddi potest: quia censeatur esse voluntas agentis, ut si actus valere non potest, sicuti agitur, valere tamen debeat, sicuti potest, arg. c. vn. Idem quoque de despon. impuber. in 6. vbi dicitur, Si impuberes matrimonium contrahant, quod facere non possunt, valere eorum contractum ut sponfalia, quæ celebrare possunt. Respondeo, Regulam illam, si non valet, quod ago, valeat sicuti valere potest, in præsumptione voluntatis fundari. Quæ præsumptio in cit. c. vn. ex iure adiuuatur, in matrimonij fauorem. Alioquin ad alias circumstantias & coniecturas in dubio confugiendum, quæ in vtramq; partem variæ esse possunt. Quæ de re dixi aliquid lib. 3. tr. 5. c. 8. n. 4. Id verò certum est, si appareat, nõ valde aliquem agere alio modo, nisi eo, quo non potest, nihil effici. Quare neque impuberum contractus subsistet, si exprimant, vel ex coniecturis appareat, noluisse eos aliter contrahere, nisi ut matrimonium inter eos ratum sit. Quia actus humani extendi non possunt ultra eorum intentionem, saltem implicitam, aut interpretatiuâ, l. nõ omnis, 19. in princ. ff. de rebus creditis. Sed neq; tutor auctoritatè validè interponet, si nolit valere negotium nisi per vtriusque auctoritatem. Caterum talis intentio in tutore non præsumitur, cum ex iuris communis dispositione habeat potestatem in solidum, seu sine altero auctoritatem interponendi, l. vlt. C. de auctorit. præstanda.

At verò in pposito casu cõstabat, quòd Abbas noluerit causam definire, ut solus, sed vnâ cù sociis, seu coiudice. Quare rectissimè insert

Inno.

Innoc. acta eius irrita esse, quia quomodo potuit procedere, videl. solus noluit, eo autem modo, quo voluit procedere, videl. cū socio, nō potuit. Quare ita argumentari licet: Non valet actus eo modo, quo valere potest, nisi ad id se intentio operantis saltē implicite aut interpretatiuē extendat. Sed intentio Abbatis nequaquam fuit, vt in causa illa procederet solus: Quia interlocutoriē pronuntiauit, Cōiudicem suum immeritō recusatum esse, atque iudicandi potestatem retinere, ideōq; sine ipso se procedere non posse: Consequenter noluit aliter procedere. Ita bene notat hic Decius col. 3.

7 Corollarium. Iudex delegatus dubitans de potestate socij, vel eum repellere non valens, protestari potest, si non valeat sententia vt lata à duobus coniunctim, quōd valere debeat vt lata à se solo, vt singulariter hic notat Abb. n. 10. & sequitur Barbat. col. 7. Sin verò nihil protestatur, & sententia nomine collectiō feratur. *Nos condemnamus &c.* præsumptio est contra illum, quōd nolit solus iudicare. præsertim si existimet, eum priuatum non esse, argum. l. qui in aliena, 6. §. Si is qui, ff. de acquir. hered. Qua simili ratione, si duotantum sint Capitulares, quorum vnus suspensus, vel inhabilis, & nomine amborum, seu collectiue decretum electionis sine protestatione formetur, *Nos eligimus*, puto irritā fore electionem: Alia verò ratio est, si plures electores sint, & vnus eorū suspensus, vel inhabilis: tum valebit decretum Capitulare cōparatione plurium. Quia locus est regulæ, reg. 37. in 6. Quōd inutile accedēs vtili illud vitare non debeat, vt notat Abb. n. 11.

CAPITVLVM XXIV.

Consuluit.

PARAPHRASIS.

Quæsitum erat ex Innoc. III. Si partes ad testium depositiones, aut earundē publicationes, vel sententiam definitiuam, peremptoriē citatæ sunt ad diem definitum, & altera ad vesperam diei non aduenerit, vt r̄m eadem die Iudex in negotio pro-

cedere debeat, vel differre in diem sequentem. Deinde, si vsque in sequentem diem expectatum sit, vt r̄m contumax iterum citari debeat, eō quōd in die partibus designata processum non fuerit. Ad hoc respondit Papa: Si Iudicis delegati iurisdicō die illo, ad quem partes citatæ sunt, non finiatur, secundū æquitatem expectandum erit in diem alterum: tum verò necesse non est, contumacem iterum citari; nisi gratiam ei Iudex facere velit. Sin autem potestas Iudicis vltra eum diem non extendatur, tum expectandum non est in diem sequentem, ne iudicialis potestas frustranea sit. Cauendum quoque, ne iudicium Ecclesiasticum ad noctem differatur: Tameñ enim secundū morem Romanum, dies (naturalis) à media nocte incipiat, & sequentis noctis media parte finiatur; ita vt quod etiam in dimidiatis noctibus actum est, perinde sit, ac si quauis hora lucis actum esset, l. more 8. ff. de ferijs; tamen quod attinet ad iudicia, congruum nō videtur, vt ea de nocte exerceantur. Porrò Iudex discretus, quando partes peremptoriē citat, non debet terminum nimis coarctare; nisi necessitas cogat.

SUMMARIUM.

1. Iudex citans partem ad certum diem, si in eo non compareat, expectare potest ad diem sequentem; non tamen tenetur, sed etiam absente parte procedere potest ad definitiuam sententiam contra contumacem.
2. Tenetur autem pars altera, que præsens est, expectare, si sequenti die iudicis iurisdicō non expirat; expensæ tamen maiores resarciri debent, si propterea maiores factæ essent.
3. Omnia negotia, v. g. contractus, transactiones, beneficiorum collationes, &c. ordinariē de nocte geri possunt, nisi ius scriptum aut consuetudinarium repugnet.
4. Iudex malè agit, de nocte iudicium instituen-

Kkkk 3